

Liturgické a pastoračné priestory farnosti obnovené spoločenstvami neokatechumenátnej cesty

Jozef Kyselica SJ

V roku 1964 sa začína v Cirkvi jedna podivuhodná katechetická skúsenosť, zrodená v šľapajach obnovy započatej Druhým vatikánskym koncilom, nazývaná Neokatechumenátna cesta. Je to projekt obnovy farnosti. Svätý Otec Ján Pavol II. označil túto evanjelizačnú aktivitu ako „itinerárium katolíckej formácie, platné pre spoločnosť a dnešné časy“.¹ Je to proces dospievania vo viere, ktorá nanovo buduje kresťanské spoločenstvo. Pomocou trojnožky *Slovo-liturgia-spoločenstvo* ponúka neokatechumenát itinerárium katechumenátneho typu, ktoré prechádza všetkými fázami, akými v prvotnej Cirkvi prechádzali katechumeni pred prijatím sviatosti krstu: približuje ich k Cirkvi a ku Kristovi.

Veriaci, ktorí prešli cestou iniciácie vo forme pokrstného katechumenátu vo viacerých časových etapách a liturgických stupňoch, si už sami uvedomujú, že Cirkev je sviatosťou spásy pre celý svet, a angažujú sa v evanjelizačnej pastoračii smerom dovnútra, keď utvárajú spoločenstvo z tých, ktorí prijali cestu obrátenia, a tiež smerom navonok svojím misionárskym zápalom a evanjeliiovými znakmi povolávajú k obráteniu vzdialených a ľahostajných.²

Stávajú sa zároveň zrelými kresťanmi – viditeľným telom vzkrieseného Krista a na liturgii prežívajú vždy nanovo skúsenosť Kristovho víťazstva nad naším utrpením a hriechom. Takáto hlboká rekonštrukcia farského spoločenstva sa odráža v mnohých znakoch, liturgických a pastoračných priestorových úpravách, v projektovaní nových chrámov a katechumenií, aby sa aj takto zvýraznila nová realita alebo tiež Cirkev, ako ju naskicoval vo svojich dokumentoch Druhý vatikánsky koncil.

Keďže som mal príležitosť osobne poznať zakladateľa neokatechumenátu Kika Argüella, umelca, maliara, počas dlhých rokov som sledoval jeho prístup k architektúre a usporiadaniu liturgických pastoračných priestorov podľa učenia Druhého vatikánskeho koncilu o Cirkvi v súčasnom svete a o obnove liturgického života.

1. CIRKEV AKO SVÄTYŇA A KRISTOVO TAJOMNÉ TELO

Ak chceme pochopiť, čím má byť dnes v kresťanstve miesto kultu, je dôležité poznať postoj samého Ježiša. On, parafrázujúc slová proroka Izaiáša (porov. Iz 56,7), povedal: „Môj dom sa bude volať domom modlitby“ (Mt 21,13).³ Zdalo by sa, že tieto

¹ *Neokatechumenátna cesta: Štatút [Il Cammino Neocatecumenale: Statuto]*. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2002, s. 88.

² Porov. J. HIGUERAS-FERNÁNDEZ, *La parroquia y el Camino neocatecumenal: Una experiencia*, Madrid: Edibessa, 1992, s. 83.

³ *Sväté písmo Starého i Nového zákona*. Rím: Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1995.

slová vyslovil o jeruzalemskom chráme, pýche Židov. Avšak v paralelnom úseku Jánovho evanjelia Ježiš hovorí Židom: „Zborte tento chrám a za tri dni ho postavím“ (Jn 2,19). Evanjelista ďalej dopĺňa: „Ale on hovoril o chráme svojho tela. Keď potom vstal z mŕtvych, jeho učeníci si spomenuli, že toto hovoril“ (Jn 2,21–22). Ježiš pod pravou svätynou rozumie svoje fyzické telo, ktoré malo zomrieť a vstať z mŕtvych, a osobitne svoje mystické telo, Cirkev, v ktorom sa budú Bohu klaňať v duchu a v pravde (porov. Jn 4,23). Aj svätý Štefan učil Židov, že Najvyšší nebýva v domoch zhotovených rukou (porov. Sk 7,48), a podobne hovorí sv. Pavol Aténčanom na Areopágu: „Boh... nebýva v chrámoch zhotovených rukou“ (Sk 17,24).

Luis Bouyer, teológ, tvrdí, že ak sa kresťanský chrám môže nazývať domom Boha, tak nie preto, že je tam Nasvätejšia sviatosť, ale preto, že je tam kresťanské spoločenstvo.⁴ Tu sa dôležitým slovom stáva grécke *ecclesia*, čiže zhromaždenie. Ježiš hovorí: „Kde sú dvaja alebo traja zhromaždení v mojom mene, tam som ja medzi nimi“ (Mt 18,20). Podľa sv. Pavla je naše telo chrámom Ducha Svätého, ale Božím domom je nazývaná aj Cirkev (porov. 1 Kor 6,19; 1 Tim 3,15). Budova existuje len preto, že tu je spoločenstvo, ktoré cíti potrebu zhromažďovať sa. Ona je len materiálnym uskutočnením idey spoločenstva, jeho viditeľným znakom. Zhromaždenie kresťanov, *ecclesia*, je „telo“ zložené z mnohých údov (porov. Ef 4,14), a preto môžeme povedať, že budova je akoby rúcho tela. Róbert Bellarmín v peknej metafore označuje toto usporiadanie Cirkvi ako telo Ježiša Krista. Predsedajúceho vidí ako hlavu tela, Božie slovo ako ústa, Eucharistiu ako srdce, z ktorého sa živí a napája Cirkev, zhromaždenie ako údy, ramená, nohy Kristovho tela.⁵

2. TEOLOGICKÉ PRINCÍPY PROJEKTOVANIA LITURGICKÝCH A PASTORAČNÝCH PRIESTOROV

Z pohľadu učenia Druhého vatikánskeho koncilu o Cirkvi môžu architekti pristúpiť k utvoreniu solidného projektu kultových a pastoračných priestorov pre kresťanov. Ak výsledky tohto učenia zhrnieme do niekoľkých bodov, dostaneme isté smernice, ktoré treba mať na zreteli pri projektovaní nových chrámov, aj pri rozličných úpravách už existujúcich chrámov;⁶ v hraniciach týchto bodov sa môže rozvíjať tvorivá fantázia umelcov a architektov.

1. Pravá svätosť nespočíva v materiálnom kameni, ale v kresťanskom spoločenstve, zvlášť keď slávi Eucharistiu;⁷ materiálny prístrešok je len znakom pravej svätyně Boha, ktorou je kresťanské spoločenstvo, Kristovo telo.
2. Popri služobnom kňazstve v kresťanskej Cirkvi je aj všeobecné kňazstvo veriacich;⁸ to je jedna z kľúčových ideí, s ktorou chce Koncil všetkých oboznámiť.

⁴ Porov. J. PLAZAOLA, *Kościół i sztuka od początków do naszych dni*. Kielce: Wydawnictwo Jedność, 2002, s. 8.

⁵ Porov. M. BERGAMO, *Spazi celebrativi, figurazione architettonica, simbolismo liturgico: Ricerca per una chiesa contemporanea dopo il Concilio Vaticano II*, Quaderni di architettura, Anfione Zeto, 1994, s. 57.

⁶ Porov. A. FILIPEK, „Vnútro chrámu a jeho vplyv na liturgické zhromaždenie,“ in *Oživenie farského spoločenstva liturgiou: Zborník príspevkov odborného seminára*, Košice: Viena, 2000, s. 36.

⁷ Porov. LG 30; SC 7, in *Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu I: Konštitúcie*. Trnava: SSV, 1993.

⁸ Porov. LG 10; 34.

3. Ekleziológia Tridentského koncilu ustúpi ekleziológii Druhého vatikánskeho koncilu. Namiesto dvoch kategórií kresťanov – duchovní a svetskí – sa zdôrazňuje základná jednota celého Božieho ľudu.
4. Treba zanechať ideu svätyne, keď je reč o kresťanskom kulte, pretože ten sa uskutočňuje v oslavujúcom spoločenstve ľudí, o čom svedčí aj termín *ecclesia*, čiže zhromaždenie veriacich. Tvorcovia projektov musia teda mať na zreteli viac *domus ecclesiae* ako *domus Dei*.
5. Kresťania prichádzajú do chrámu nie prioritne preto, aby sa modlili individuálne, ale aby sa spoločne rozpomínali na smrť, umučenie a zmŕtvychvstanie Krista. Architekt má uľahčovať veriacim toto predsavzatie.
6. Kvôli tomu všetkému treba získať poznanie ekumenických potrieb, nárokov novej evanjelizácie a sekulárneho sveta, ktorý sa neustále mení. Projektovanie liturgických a pastoračných priestorov predpokladá teda aj istý pluralizmus.⁹

Je dôležité pripomenúť tieto princípy, lebo čo udivuje v súčasnej architektúre chrámov, je nesmierna rozmanitosť konštrukcií a tvarov. Architekti sa tešia skutočnej slobode a môžu v nej naplno rozvíjať svoju tvorivú fantáziu. Avšak v zľahčovaní alebo v nevedomosti o tom, čím dnes má byť kultové miesto kresťanov, môže ich snaha vyznieť kontraproduktívne pre budovanie kresťanského spoločenstva.

3. FARSKÝ KOMPLEX SV. BARTOLOMEJA IN TUTO V SCANDICCI

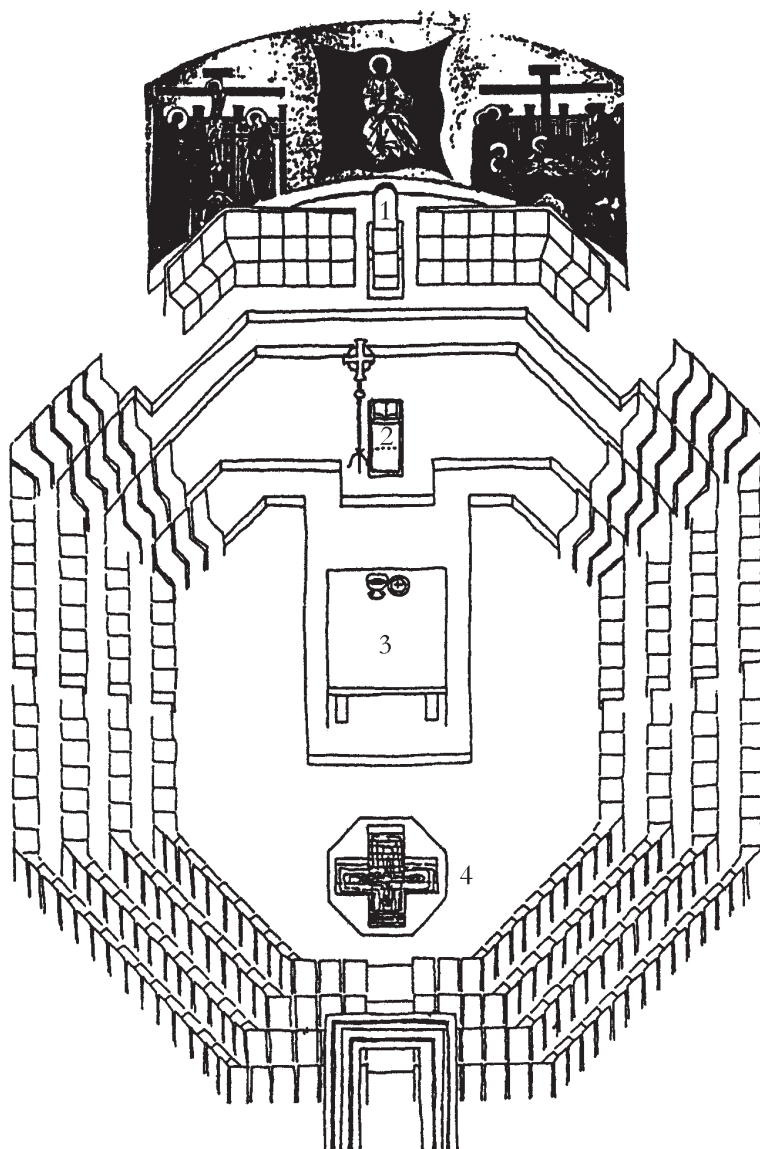
Pred niekoľkými rokmi som na pozvanie farára v Scandicci pri Florencii navštívil nový farský komplex sv. Bartolomeja in Tuto. Živé neokatechumenátne spoločenstvá, ktoré svojich členov postupne privádzali ku dôvernému vzťahu s Ježišom Kristom a učinili z nich aktívnych členov Cirkvi a dôveryhodných svedkov radostnej zvesti, v rámci svojho rastu potrebovali nový chrám, zodpovedajúci ich obnovenej cirkevnej mentalite, a ďalšie pastoračné priestory, aby mohli vykonávať úlohy aktívnych členov farnosti. Miestny farár prijal ponuku architektov Anny Gennarini, Mattia del Prete a Francisca Arguella vypracovať projekt, ktorý by vyhovoval potrebám rekonštruovanej farnosti a princípom náuky Druhého vatikánskeho koncilu o Cirkvi a obnove liturgie.¹⁰

Na prvý pohľad na mňa zapôsobilá originalita, štýl chrámu. Vnútorne steny osemuholníka sú celé pokryté freskami. V strede, nad miestom pre kňaza je ikona Krista Pantokratora, dominantná ikona, ktorá zároveň určuje zmysel ikon na pravej i ľavej strane. Na pravej strane je znázornený život Krista na zemi v ikonách Zvestovania, Narodenia, Krstu, Premenenia, Vstupu do Jeruzalema, Poslednej večere a Ukrižovania. Na ľavej strane sú ikony naznačujúce vstup do nebeského života: Uloženie do hrobu, Zostúpenie k zosnulým, Zmŕtvychvstanie, Zjavenie sa apoštolom, Nanebovstúpenie, Turíce a Nanebovzatie Panny Márie. Pretože tieto ikony s takou prevahou vyplňajú spojnicu podlahy a stropu osemuholníkovej stavby, akoby korunovali liturgické zhromaždenie, v ktorom sa nebo spája so zemou. *Katechizmus Katolíckej cirkvi* predpokladá práve takéto posilnenie liturgie: „Sväté obrazy v našich

⁹ Porov. J. PLAZAOLA, *Kościół i sztuka od początków do naszych dni*, s. 105.

¹⁰ Porov. M. BERGAMO, *Spazi celebrativi, figurazione architettonica, simbolismo liturgico*, s. 149.

kostoloch a domoch majú prebúdzat a živiť našu vieru v Kristovo tajomstvo. Prostredníctvom svätých obrazov presvätej Bohorodičky, anjelov a svätých uctievať tých, ktorí sú na nich zobrazení.”¹¹

Obr. 1 Náčrt vnútorného usporiadania chrámu
1 – sedes, 2 – ambona, 3 – menza, 4 – krstiteľnica

¹¹ Katechizmus Katolíckej cirkvi, Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1998, kán. 1192.

Keďže kresťanské spoločenstvo sa chápe ako telo zložené z mnohých údov, môžeme povedať, že chrám je akoby rúchom tela. Treba ho preto plánovať a stavať tak, aby rúcho umožnilo telu dokonalejšie vykonávať svoje funkcie. Okrem toho, toto rúcho musí zdôrazniť a vyzdvihnúť všetky vlastnosti tela.

Medzi všetkými funkciami liturgického priestoru najpodstatnejšia je nedeľná eucharistická slávnosť. Túto slávnosť si zasa nijako nemôžeme predstaviť bez vzťahu ku sláveniu Veľkonočnej vigílie, ktorá je stredobodom a vrcholom celého liturgického roku a akoby východiskom pre všetky ostatné bohoslužby.

Je preto prirodzené, keď liturgický priestor vyjadruje vzťah k Veľkonočnej vigílii a zrodí sa z jej obradovej štruktúry. Zatiaľ čo predmetom slávenia je aktualizácia veľkonočného tajomstva Ježiša Krista, podmetom je zhromaždenie veriacich.¹²

Každý, kto otvorí dvere a vojde do vnútra chrámu, prijíma hneď prvým pohľadom katechézu cez znaky a štruktúru liturgického priestoru.

3.1 Menza – stôl na slávenie eucharistie

Osemuholníková forma chrámu koncentruje veriacich na eucharistický stôl. Stôl je posunutý čo možno najviac do stredu. To umožňuje veriacim spolu s ich presbyterom byť okolo neho. Eucharistické slávenie je skutočne aktualizáciou pamiatky Pánovej večere; stôl pomerne veľký utvára znak nebeského stola eschatologickej hostiny, na ktorú sú povolané všetky národy. Je uložený na primeranom pódiu, aby naň všetci dobre videli.¹³ Veriaci týmto spôsobom lepšie rozumejú, čo je to Pánova večera, a cítia sa do nej včlenení, zjednotení, utvárajúc tak skutočné spoločenstvo.

Menza má tradične štyri strany, čo je znakom rajskeho prameňa živej vody, zdroja štyroch riek, ktoré majú uhasiť smäd ľudí vo všetkých končinách zeme. Obrus, ktorý ju pokrýva, a kvety symbolizujú sviatok. Zažaté sviece pripomínajú, že Kristus a s ním zhromaždené spoločenstvo je svetlo, ktoré osvecuje svet.

3.2 Ambona – katedra Božieho slova

Medzi eucharistickým stolom a sedesom je *ambona* – katedra Božieho slova. Toto miesto bolo zvolené s veľkou starostlivosťou. Farnosť je spoločenstvom, ktoré prijíma, žije a ohlasuje Božie slovo. Cirkev nám dáva slovo, ktoré sa sprítomňuje, aktualizuje a stáva účinným. Zakaždým, keď sa ohlasuje, odpovedá na potreby súčasnosti a človeka, ktorý ho počúva. Božie slovo nás zároveň disponuje a vovádza do slávenia eucharistie a iných sviatostí. Cezeň prichádza k nám viera. Ono má moc zmeniť náš život, keď v neho veríme. Preto aj prvý príkaz, ktorý dostal vyvolený Boží ľud, znel: „Počúvaj, Izrael.“¹⁴

Ambona, ktorej pôvod korení v predmete toho istého mena židovskej synagogálnej liturgie, je predmetom veľmi dôležitým. Liturgická reforma, ktorá znovu upútala pozornosť veriacich na Božie slovo v celej jeho bohatosti, si vyžaduje, aby čo sa týka formy, ako aj umiestnenia bola ambone znovu daná dôležitosť. Preto jej rozmery

¹² Porov. J. KYSELICA, *Obnova farností cez neokatechumenát*, Trnava: Dobrá kniha, 1998, s. 142.

¹³ Porov. tamtiež.

¹⁴ Porov. J. HIGUERAS-FERNÁNDEZ, *La parroquia y el Camino neocatecumenal*, s. 66.

majú z nej urobiť nie iba prvok funkcionálny (t. j. iba podstavec pre knihu), ale majú zdôrazniť spolu s jej umiestnením dôležitosť, bohatstvo a vznešenosť Božieho slova, opravdivého každodenného chleba potrebného pre kresťanský život. Aby ambona získala takúto dôležitosť, nachádza svoje miesto na hlavnej ose chrámu a tvorí akoby spojivo medzi oltárom a sedesom. Táto poloha bola volená aj s ohľadom na zhromaždenie veriacich, ktoré má tvar ľudského tela. Vedľa ambony je celkom prirodzene miesto pre kríž, ktorý je v úzkom spojení s ohlasovaním *kerygmy*. „...my však ohlasujeme ukrižovaného Krista,“ pripomína svätý Pavol (1 Kor 1,23).

3.3 Sedes

Zhromaždenie veriacich je hierarchicky usporiadané telo, preto má „hlavu“, ktorá ho riadi. Touto hlavou je biskup, „obraz a podoba Pána Ježiša Krista“, hovorí Egidius Jeruzalemský. Počas nedeľnej liturgickej bohoslužby „hlavou“ zhromaždenia je kňaz, ktorý mu predsedá. Z tohto dôvodu bola daná dôležitosť predsedníckemu sedadlu (*sedesu*), vyzdvihnutému a odlišujúcemu sa od ostatných sedadiel koncelebrujúcich kňazov. Komplex týchto sedadiel či lavíc je umiestnený v apside, ktorá je vlastne iba architektonicky načrtnutá, prítom však výrazne vyjadrená ikonografiou, ktorá ju pokrýva. Tieto lavice tvoria miesto, ktoré je pomenované *presbytérium*, čiže miesto pre presbyterov – kňazov.¹⁵

3.4 Poloha sedadiel veriacich

Táto štruktúra okrem iného spája a dopĺňa zhromaždenie veriacich, ktorí sú umiestnení na dvoch stranách oltára, a takto tvoria celú „rodinu zhromaždenú okolo oltára – stola Pánovho“. Presbytérium neslúži na oddelenie kňazov od ostatných veriacich, ale na to, aby svojím osobitným umiestnením podčiarklo ich jedinečnú charizmu, sviatosťne určenú na celebráciu. V tomto zmysle je vhodné pripomenúť slová sv. Augustína, ktoré tento svätec povedal svojim veriacim: „Ja som predovšetkým kresťan s vami a potom biskup pre vás.“ „Predovšetkým“ tu neznamená nijakú prednosť, ale spoločné zrodienie pri krste, ktoré predchádza akúkoľvek inú sviatosť a charizmu. Pre túto príčinu aj *krstiteľnica* nachádza svoje miesto uprostred zhromaždenia.¹⁶

3.5 Krstiteľnica alebo krstný prameň

Prvé, čo vidíme vstupujúc do vnútra chrámu, je *krstiteľnica* alebo krstný bazén. Miesto krstiteľnice – krstného bazénu je medzi oltárom a vchodom do kostola, veľmi jasne viditeľné pre celé spoločenstvo. Je to preto, aby vo forme znaku pripomenulo neustálu obnovu tejto sviatosti, ktorá nás ako pečať viery robí Božími deťmi. Krstný bazén sa takto stáva „memoriálom“ – pripomienkou krstných záväzkov celého zhromaždenia veriacich, ktoré mu umožňujú priblížiť sa ku stolu Pánovmu – k Eucharistii.

V katechumenátnych časoch Cirkvi mal krstný bazén vo vnútri zvyčajne podobu kríža – pretože sme boli spasení skrze Kristov kríž. Zvonka mal zas podobu oktogónu (osemuholníka), čo v biblickom zmysle vyjadruje plnosť a oslávenú večnosť, ku ktorej prichádzame cez kríž a vzkriesenie. Bazén sa naplňa vodou, ktorá vyviera na boku z kameňa a symbolizuje živú vodu. Do bazéna sa vstupuje po siedmich schodoch, čo značí sedem hlavných hriechov, upadnutého človeka, ktorý zostupuje na kamenné dno, ktorým je Kristus. Vo vodách bazénu je pochovaný človek hriechu, zomretý

¹⁵ J. Kyselica, *Obnova farnosti cez neokatechumenát*, s. 143.

¹⁶ Tamtiež.

v Kristovej smrti – na dne bazény to znázorňuje aj čierny kameň, ktorý je rozbitý Kristovým krížom –, a vstáva vzkriesený s Kristom pre večný život ako nové stvorenie, vystupujúce z oživujúcich vôd po siedmich stupňoch druhej strany, symboloch siedmich darov Ducha Svätého. Krst, ktorý sa koná ponorením, s celou výrečnosťou poukazuje na smrť a vzkriesenie. A keďže Cirkev slávi Kristovu smrť a vzkriesenie osobitne mohutne na vigíliu Veľkej noci, zostáva táto vigília privilegovaným časom udeľovania krstu. Ešte jedna symbolika je hodna povšimnutia. Po stranách oktogónu symetricky na štyroch miestach sú znázornení evanjelisti. To znamená, že viera zainiciovaná krstom prichádza k nám z Božieho slova, zvestovaná ako radostná zvesť.¹⁷

Správca farnosti sv. Bartolomeja in Tuto hovorí, že po určitých obavách, ako prijímú jeho tradiční veriaci chrám postavený a zariadený týmto spôsobom, sa stretol so všeobecným uznaním celej farnosti. Samotný chrám sa stal jedným z mocných faktorov evanjelizácie. Dokonca i krst ponorením v krstnom bazéne, ktorý sa zdal len ťažko akceptovateľným, nachádza veľké uznanie. Aj mnohí rodičia ľahostajnejší vo viere si žiadajú, aby ich dieťa bolo pokrstené ponorením, čím sa samočinne dáva katechéza bez veľkého vysvetľovania slovami.

4. PRIESTORY PRE ROZLIČNÉ SLÁVENIA – KATECHUMENIUM

Hlboká transformácia spoločnosti kladie na pastoračiu nové a ťažké nároky. Koniec vidieckej spoločnosti, vznik anonymných mestských štvrtí, strata významu susedstiev a širšej rodiny, narastanie sólo žijúcich ľudí vyprovokovali potrebu začleniť sa do nejakej skupiny, v ktorej možno nájsť sociálnu oporu, prekonať problém osamelosti, anonymity, nájsť možnosť poradiť sa, ako viesť svoju rodinu a vychovávať deti.

Takáto skupina nemôže mať veľký počet členov, pretože sa v nej hľadá skutočná spolupráca a výmena životných skúseností, pomoci a zdieľania citov.

Masová farnosť ako sociologický celok osôb spojených na základe bývania v tej istej štvrti nezodpovedá už požiadavkám novej socializácie. Preto sa moderná farnosť bude usilovať o utvorenie takých spoločenstiev, kde ľudia dostanú odpoveď na hlboké otázky svojho života. Moderná farnosť ide cestou spoločenstva spoločenstiev.

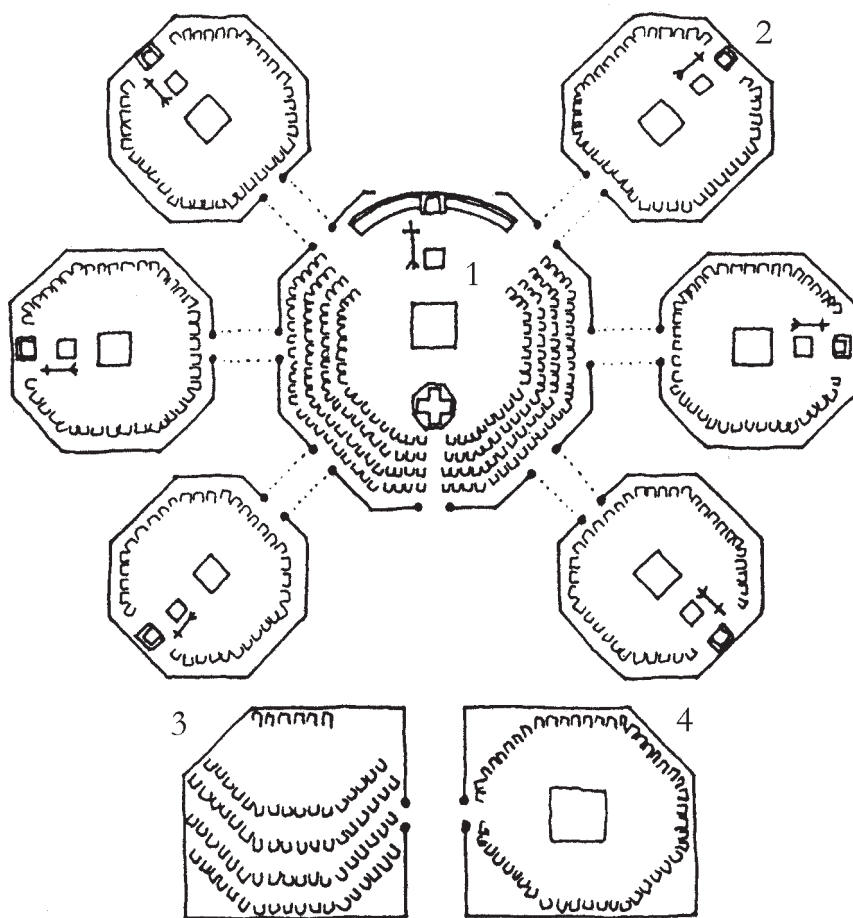
Vzniká tak disciplína budovania zodpovedajúcich pastoračných priestorov v rekonštruovanej farnosti. Moderný projekt kostola by nemal mať monolytický charakter jednej auly, typického kostola obdobia pred Koncilom so sakristiou a sklodom, ale vyžaduje sa, aby okrem hlavnej auly vznikli ďalšie auly pre spoločenstvá – *katechumenium*, kde by pre tieto skupiny vznikol posvätný priestor na reálne stretnutie osôb s Bohom. Tieto menšie auly budú posvätnými priestormi, kde ľudia nájdu prijatie a vypočutie od Cirkvi, priestormi, v ktorých sa hľadajúci budú môcť

¹⁷ Porov. J. HIGUERAS-FERNÁNDEZ, *La parroquia y el Camino neocatecumenal*, s. 65–66.

presvedčiť, že majú miesto v Cirkvi, kde zaznieva radostná zvesť, a kde pocítia, že sú Bohom milovaní.¹⁸

Takéto pastoračné priestory budú slúžiť dospelým a deťom, programom spirituality a modlitby, charite, hnutiam a apoštolským spoločenstvám, štúdiu Svätého písma a ešte ďalším aktivitám. Sú to priestory pre tridsať až päťdesiat osôb a väčšia sála pre evanjelizačné programy.

Farnosť ako malá cirkev je tiež Kristovým mystickým telom, kde hlavná aula je hlavou a vedľajšie priestory telom a údmi.

Obr. 2 Náčrt katechumenia – systém chrámu s ďalšími liturgickými a pastoračnými priestormi
 1 – veľká aula pre celé farské spoločenstvo, 2 – auly pre malé spoločenstvá,
 3 – sála pre evanjelizáciu, 4 – sála pre agapé

¹⁸ Porov. M. BERGAMO, *Spazi celebrativi, figurazione architettonica, simbolismo liturgico*, s. 100.

Farnosť sv. Bartolomeja in Tuto v Scandicci dosiahla významnú úroveň, keď sa z okrajovej a dekristianizovanej zmenila na aktívnu, misionársku, pripravenú na rozličné služby pre chudobných, starých, neprispôsobivých, závislých na drogách. Spoločenstvá sa pre všetkých spomínaných stali viditeľnou prítomnosťou Krista, ktorý miluje ľudí v ich položení a v ich obydliach.

ZÁVER

Skúsenosť živého cirkevného spoločenstva, aké sa utváralo vo farnostiach, kde sa farár rozhodol uvádzať závery Druhého vatikánskeho koncilu do života, pokladám za rozhodujúcu milosť pre svoje kňazstvo a svoje apoštolské nasadenie.¹⁹

Zorientovanie sa v liturgických a pastoračných predstavách Koncilu o obnove Cirkvi a liturgie zmenilo môj statický prístup k veriacim a k liturgickým sláveniam.

Žiť vieru v malých spoločenstvách zložených z ľudí rôzneho veku a z rôznych sociálnych podmienok znamenalo zakúsiť Cirkev ako telo Kristovo s jeho hlavou, ústami, srdcom a ramenami.

Je samozrejmé, že tento aspekt vplýval na citlivosť umelcov a architektov. Oni celý pohyb v Cirkvi a liturgii zabudovali do znakov, do architektúry chrámu a usporiadania liturgického priestoru, ako aj iných pastoračných priestorov.

Ukážky z vydarených realizovaných projektov, ako je napríklad Chrám sv. Bartolomeja in Tuto v Scandicci pri Florencii, sa stanú stálou katechézou oslovujúcou tradičných a vlašných veriacich, aby utvorili živé spoločenstvo dôverného vzťahu k Ježišovi, aktívnych členov Cirkvi a dôveryhodných svedkov radostnej zvesti.

The Liturgical and Pastoral Spaces of Parish Renewed through the Neocatechumenate Communities

Key words: Neocatechumenate; Liturgy; Liturgical Renewal; Sacral Architecture

Abstract: The events surrounding the Second Vatican Council helped to give birth to new charismas within the Church. One of these new charismas is associated with the Neocatechumenate. This particular way of understanding Christian life consists of: kerygmatic catechesis, formation of small communities, the triple method of *Word-liturgy-community*. In this way, the desire of the Council Fathers to inspire a renewal of the Church became a reality in these communities, which celebrate the paschal mystery of Jesus Christ through powerful signs of presence in his Word and in the Eucharist.

The Church which gathers to celebrate liturgy becomes the body of Christ. Metaphorically speaking, this body needs to be covered with clothing, which in turn is built into a protective building. When artists and designers plan this building, they let themselves be inspired by the ecclesiology of the Council and their work in turn builds the Church community.

Such a productive exchange, where communities effectively create liturgical and pastoral space, and in return, where the building with its symbols forms the community, results in renewed parish.

¹⁹ Porov. J. KYSELICA, „Budovanie farského spoločenstva,“ in *Pastorácia farského spoločenstva: Zborník príspevkov odborného seminára usporiadaného pod patronátom banskobystrického biskupa Mons. Rudolfa Baláza, predsedu KBS, Svit, 20.–23. októbra 1998*, s. 27–37.

A perfect example of this creative exchange is the newly built Church and Pastoral Centre of St. Bartholomew in Tuto of Scandicci near Florence. Besides the large space for Sunday liturgies, it has a number of rooms for other pastoral activities – these rooms are named the *catechumenium*. The liturgy with its symbolic and theological expressions finds common ground with architecture and its artistic expression.